

Mijnheer de voorzitter, dames en heren leden van de raad, collega's, vrienden, bekenden en u allen die door uw aanwezigheid van uw belangstelling en betrokkenheid laat blijken.

Laat ik beginnen met waar mijn hart vol van is, door dank te zeggen. Allereerst dank aan Ine, die met mij heeft gestudeerd, met mij is gepromoveerd, met mij is verhuisden banen heeft aangenomen tot die van gemeentesecretaris van Maastricht toe. Vandaag nemen twee mensen afscheid van een beroep dat hen dierbaar was. Ook past dank aan mijn Ine, met wie ik optrok toen zij Annemiek en Cobie opvoedde en met wie ik theologie studeerde. Omdat woorden tekortschieten, moet de volgorde van de woorden mijn erkentelijkheid uitdrukken.

Dank ook aan velen, medewerkers, dichtbij, dichterbij en verderaf, vijf raden en hun raadsleden, vijf colleges, zeventien wethouders en één burgemeester, bestuurders waar ik dicht bij mocht staan, directeuren, secretaresses en adviseurs. Een teken van erkentelijkheid ontvangen van de stad, waaraan je verknocht bent geraakt, is een heel bijzondere ervaring. Ik ben getroffen door de onderscheiding die u mij in de vorm van de eremedaille van de stad namens het college hebt uitgereikt en, blijkens het applaus, met instemming van de raad. Ik ben er bijzonder verguld mee, met name ook omdat ik het niet alleen zie als een teken van waardering voor mijzelf, maar vooral ook voor al degenen in het ambtelijk apparaat die samen met mij de afgelopen twaalfeneenhalf jaar voor deze stad hebben gewerkt. Zij mogen er met mij trots op zijn.

Voor u allen heb ik mijn dank uitgedrukt op een wijze die authentiek secretarisachtig is en die wellicht niet onverwacht komt. Het is een stuk waarover ik langer heb gedaan dan gewoonlijk, hoe kort de tekst ook is. Ik geef het graag aan de voorzitter van uw raad, omdat hij voorzitter is maar veel meer nog omdat hij Philip Houben is, een persoon en burgemeester met wie ik zo intensief en plezierig, zo nabij en doelgericht, heb mogen werken. Ik geef het hem ook voor de briljante wijze waarop hij ook nu weer uw gevoelens jegens mij heeft vertolkt.

De heer Lutters overhandigt de Voorzitter een boekje. (applaus).

De heer LUTTERS: Een burgemeester en een secretaris vormen het tandem in de gemeente waarop het politieke bestuur moet kunnen bouwen: de trekker en de duwer, degene die ervoor zit en de degene die ernaast zit, beiden personen die ervoor staan. Als het tussen die twee niet goed gaat, gaat het niet goed in een gemeente. Tussen ons ging het goed, het was ook onze zorg het goed te laten gaan en daardoor konden wij de verschillende raden en colleges leiden respectievelijk ondersteunen op een manier waardoor zij konden gedijen. Dat mag de trots zijn dan deze beide functionarissen, die ik voel en nog eens graag uitspreek tot mijn collega en burgemeester Philip Houben. In het langzaam schrift dat u straks bij de receptie van mij krijgt, staat een klein verhaaltje over de dinsdag. Vergun mij te citeren uit eigen oorspronkelijk werk, omdat het probeert aan te geven hoe ik mijn werk als ondersteuner van het bestuur, vooral van college en raad, heb ervaren.

Dinsdag
Collegedag
Raadsdag
Besluitendag
Dag van bestuur
Dag van het debat
Dag van de compromissen
Dag waarop formele en informele circuits tot daden leiden.
Wat zal ik jou missen
want nooit meer zal een week dezelfde zijn.

600 dagen op dinsdag bijeen
5000 uren vergaderen in college en raad.
30.000 besluiten
Alle opgeschreven
Erbij zijn was fijn
Je laten verrassen, spannend.

Ik heb altijd naar je uitgezien.
Jij was het centrum van de week.
Maandag de voorbereiding, woensdag de uitvoering.
De rest van de week om andere dingen te doen.
Dag met een grote agenda,
schijnbaar geplande dag.
Uitgekiende stukken ter informatie, alle ter besluitvorming aangeboden.

Maar toch:
onvoorspelbare dag.
Dag van onverwachte bezoeken,
dringende aangelegenheden,
klemmende kwesties.
Dag ook van gulle lach.

Dinsdag
Collegedag
Raadsdag
Besluitendag
Weg dinsdag.

Ik heb vanochtend tijdens het symposium en in het zoëven aangeboden vlugschrift uiteengezet, waarom het toch leuk is te werken met en voor de politiek. Laat ik de conclusie nog eens herhalen: politiek is zo leuk, omdat het de spiegel des levens is, een boeiend spel, een vorm van sturing of, zo u wilt, machtsuitoefening en omdat de normen en waarden in een samenleving erin tot afweging en besluitvorming komen. Politici zijn mensen en delen, in afwijking van de maatstaven die vaak voor hen worden aangelegd, ook in de feilen van mensen. Dan is het niet verbazingwekkend, juist heel normaal, dat de keuzen die politici moeten maken, de compromissen die zij noodgedwongen moeten sluiten, niet door iedereen worden gedeeld. Ik ben dankbaar dat ik in zo'n omgeving heb mogen werken en met mensen in aanraking ben gekomen, met u dus, met het hart op de goede plaats: hart voor de medemens, de stad en de burgers van de stad. De lof en waardering van uw raad, zo voortreffelijk verwoord door mevrouw Depondt, hebben mij in het hart geraakt. Het doet mij goed. Vergunt u mijn één opmerking te maken over het functioneren van de raad. Ik keek de heer Willems aan op het moment waarop erover werd gesproken, omdat ik het idee heb dat wij in de commissie Werkwijze raad een paar stappen hebben gezet, hoewel er altijd meer zijn te zetten.

Waarom ben ik zo graag gemeentesecretaris geweest? Ik heb het in mijn jeugd nooit als ideaal genoemd, ik wist, eerlijk gezegd, nauwelijks van het bestaan af. Gaandeweg gedurende mijn leven werd duidelijk dat dit beroep voor mij was gemaakt, althans, dat dit beroep op mijn lijf, mijn manier van werken, doen, denken en actief zijn is geschreven. De combinatie van goed zijn in je vak, er kunnen zijn voor anderen en erbij zijn, motiveert de passie voor dit beroep. Mijn vader zei altijd tegen ons kinderen: wat je straks wordt, doet er niet toe, als je in je beroep maar de beste bent, alles geeft wat je hebt en staat voor wat je bent. Hij was er als politieman zelf een voorbeeld van door zijn plichtsbetrachting en het uitvoeren van zijn taak tot zijn eigen feitelijke grens. De essentie is dat je er bent voor anderen, je daar nuttig voor maakt en er dienstbaar aan bent.

Ich bin d'r veur uuch, zei ik twaalfeneenhalf jaar geleden en mijn balans is dat ik er ben geweest, met alle feilen en tekortkomingen. Ik heb keuzen gemaakt. Ik heb gekozen voor een managementstijl die was gericht op samen doelen bereiken, voor de weg van het overleggen de overtuiging boven de weg van de confrontatie en het conflict. Daarbij stond mij steeds het resultaat van ons handelen in de stad voor ogen: een groeiende en bloeiende stad, waarin alle problemen effectief worden aangepakt en een gemotiveerd ambtelijk apparaat, dat het bestuur optimaal faciliteert, waren voor mij de meetpunten. Dat betekende op momenten kiezen voor beleid boven bedrijfsvoering, maar op momenten ook kiezen en staan voor het personeel boven productie. De omstandigheden waren bepalend. Anderen zouden wellicht op momenten

andere keuzen hebben gemaakt. Als ik fouten heb gemaakt, mensen onrecht heb gedaan, verkeerde inschattingen of onjuiste afwegingen heb gemaakt, spijt mij dat oprecht.

Ik ben er graag bij als dingen gebeuren in de gemeenschap en de samenleving en als het kan op de tweede rij. Daarvoor is de functie gemaakt. De tweede rij is de plaats van de regisserende souffleur, de adjudicator of afhechter, de aanreiker, de persoon die er is omdat hij er is. Zo omschreef ik het onlangs in een column met een knipoog naar Descartes en vandaag kan dat ook met een verwijzing naar het symposium van hedenochtend over de waarden van waaruit wij sturen en besturen.

Ik ga u niet vermoeien met een opsomming van alles wat zich in de afgelopen tijd heeft voorgedaan. Bovendien hebt u dat al in goede grote lijnen weergegeven. Laat ik proberen in één zin de ontwikkeling die ik in deze gemeente heb meegemaakt en mede heb gemaakt te duiden:

De commissie Werkwijze, waarvan ik in '80-'81 deel uitmaakte, samen met de heer Mans die zoëven binnenkwam, zette in november '81 het Sanhedrin voor het blok met de notitie Koersen door de mist en opende de weg naar de benoeming van een adjunct-gemeentesecretaris reorganisatie, die de opdracht kreeg de organisatie ingrijpend te reorganiseren van het secretarie-dienstenmodel, via beleidssectoren naar een concern-dienstenstructuur, waarmee, naar wij toen meenden, van de nood een deugd zou worden gemaakt.

Ik heb een tweede zin nodig. De deugd kwam er via de hink-stap-sprong van vervolgstappen als de strategiediscussie, Opmaat naar 2000 en verbetertrajecten ten aanzien van de bedrijfsvoering, resulterend in het punt waar wij nu staan: aan de vooravond van een beheersbare op de drempel van vernieuwing en verjonging staande contractorganisatie, die meer dan ooit in staat zal zijn, zoals dat het geval was in de afgelopen vijf decennia, Maastricht te doen schitteren als middelgrote stad, omdat de parel steeds weer wordt opgepoetst, bijgeslepen en aangestraald. Ik ga het niet verhalen. Kijk om u heen en u ziet het, in de gebouwde omgeving en in de aandacht en de steun voor alle maatschappelijke groeperingen.

Ik verheel niet dat de stad in de afgelopen twintig jaar ook de tol van haar ontwikkeling en groei heeft moeten betalen in onveiligheid, criminaliteit, armoede en sociale zorg. Het feit dat de stad op een harmonische wijze aandacht heeft voor beide kanten van de samenleving laat zien hoe actueel politiek en ambtelijke organisatie inspelen op wat in de omgeving gebeurt.

Ik moet een ongebruikelijke stap doen. Woensdag kreeg ik van de OR een pet, in verband met de vele petten die een secretaris draagt, een das en een hemd met het embleem van de OR. Ik zal het u laten zien om duidelijk te maken dat ik het personeel op het hart draag! (applaus).

Met betrekking tot de professionele medezeggenschap verkeren wij in een leerperiode. Wij zijn aan het verkennen om via herkenning tot erkenning van elkaar en elkaars positie te komen. Wij zetten belangrijke stappen en raken via de formele verhoudingen geleidelijk aan in de buurt van respectvol omgaan met gezamenlijke belanghebbenden in het einddoel waarvoor wij staan. Dat gebeurt met de raad aan het stuur, wie zou aan dat primaat willen tornen, maar de primus zet zijn lijnen uit nadat hij goed heeft geluisterd naar wat de medezeggenschap heeft in te brengen.

De gemeentesecretaris zit in een merkwaardige positie als WOR-bestuurder: een stuurman zonder schip, of een schipper met een ander aan het stuur. U mag kiezen, maar vast staat dat het soms wat gedrongen en verwrongen is, hoewel je het ook met elkaar goed kunt regelen. Uiteindelijk is de gemeentesecretaris met zo veel belast dat hij als geen ander weet heeft van alles wat speelt, waardoor hij juist prima is geconditioneerd om ook op dit terrein zijn bemiddelende rol te spelen. Ik ben, en ik zeg dat nu nog eens over uw hoofden heen tot de ondernemingsraad, een overtuigd voorstander van goede en betrokken medezeggenschap. Laat daarover geen twijfel bestaan, maar je moet een goed jurist niet uitdagen, laat staan juridisch proberen te vangen.

Mag ik mij een persoonlijke op ervaring gestoelde opmerking veroorloven? Overheidsorganisaties waren van oudsher juridisch georiënteerd, de opleiding van ambtenaren bevatte vooral rechtsstof. Al doende leerden zij vervolgens beleid maken. Het was altijd beleid met een knipoog naar het recht en daarin is in de jaren '80 verandering gekomen. Door een ruimer selectiebeleid zijn andere disciplines binnengebracht. Dat was en is goed. De hoeveelheid juridische kennis en beleidsmatig juridisch denken is daarmee verminderd, maar net iets te veel. Dat is een ontwikkeling die correctie behoeft. Ik heb het dan niet over de juridische kennis die nodig is om de burger duidelijk te maken of iets wel of niet kan, maar over beleidsjuristen en beleidsjuridisch denken in een bestuurlijke context, erop gericht het bestuur te faciliteren en met de bestuurders de randen van het recht te verkennen, zowel om te zien hoe anderen

het recht gebruiken en soms misbruiken, als om te kunnen bepalen wat wel en niet kan in een overheidsorganisatie.

Wij hebben een goed en gemotiveerd ambtelijk apparaat, dat tot veel in staat is, dat zeer betrokken is bij de problematiek van de burgers van deze stad, dat klantgericht en behulpzaam is. Vele voorbeelden illustreren dat. Wij doen het soms niet goed, soms te langzaam, te weinig betrokken en wellicht te eigengereid. Dat is fout en dat moet veranderen, maar dit staat in de schaduw bij wat de 1250 mensen, aan wie ik uiteindelijk leiding mocht geven, presteren en waarvoor zij staan.

Het managementteam speelt daarbij een cruciale rol. Over het team is de afgelopen jaren veel gezegd, zowel ware dingen als onzin. Laat ik onder dankzegging aan mijn collegae in het team, de directeuren en de centrale staf, zeggen dat ik de doelen die wij hebben gerealiseerd steeds het belangrijkste heb gevonden. Ik heb momenten gehad van moedeloosheid over het gebrek aan gezamenlijkheid en onderlinge solidariteit, terwijl ik op andere momenten trots was op de manier waarop wij gezamenlijk problemen wisten op te lossen. In die mix van spanning en ontspanning kwamen goede dingen tot stand. Soms wordt gezegd dat de participatie-organisatie is achterhaald, dat er weer behoefte is aan gezag en leiderschap. Ik meen dat het waar is, maar degenen die gezag en leiderschap vervolgens invullen in termen van macht en dictaat vergissen zich. Zeker, wij praten te veel, wachten soms te lang met besluiten, leven van processtappen. Dat is te veel geworden. Het moet dus korter, directer, maar wel met behoud van de betrokkenheid van degenen die het betreft. In de balans van centraal en decentraal dreigen wij door te slaan naar decentraal. De organisatie verliest haar gezamenlijkheid, haar integraliteit en dat leidt tot verkokering, kolomadviesing en dergelijke. Wij zijn aan een moment van herbezinning toe. De bestuursopdrachten over politieke sturing, projectmatig werken en buurt- en burgergericht werken lopen tegen het verschijnsel op. De analyse van de problemen rond het MAM zijn daarvan een illustratie. Het gaat niet om grote verschuivingen, eigenlijk alleen maar om een kleine correctie die ik zou willen typeren met de zin: deel meer met elkaar, stem beter en eerder af, stuur vanuit de gezamenlijk gevoelde en beleefde verantwoordelijkheid.

Laat ik, voor ik afrond, mij afvragen wat ik het vervelendst, het leukste en verrassendst en wie ik het aardigste vond in de afgelopen jaren.

Het vervelendste vond ik de periode waarin de integriteit aan de orde werd gesteld en mensen zijn geraakt en gekrenkt op een wijze die zij niet hebben verdiend.

Bij de keuze uit de leukste dingen moet ik zwaar prioriteren, maar uiteindelijk scoort de dinsdag om de redenen die ik al heb genoemd.

Het verrassendst vond ik mijn ontvoering op 1 maart 1996, toen ik tien jaar gemeentesecretaris was, door het college onder het mom van smoezen en ontwijkingen, die eindigde in gezamenlijk bijwonen van de Vespers, gezongen door de Benedictijnen in Mamelis. Een treffender link met mijn levensinspiratie en mijn werk is amper te vinden, hoewel de jaarlijkse gang in de stadsprocessie ook iets bijzonders en verrassendst heeft.

De vraag wie ik het aardigst vond, had ik het gemakkelijkst kunnen beantwoorden door ze niet aan mijzelf te stellen. Ik heb dat wel gedaan omdat ik graag aan al mijn secretaresses: Margo, Truus, Marie Jose, Rosita, Monique, Emilie, Gina, Rieneke en Nicole voor het forum van uw raad mijn overtuigde dank wil uitspreken voor hun geduld tegenover mijn onrust, hun orde tegenover mijn wanorde, hun vermogen mijn tijd te beheersen en te beheersen en mijn handschrift te lezen.

Ik herhaal niet nog eens dat ik niet graag terugtreed, ik aanvaard de gegevens en probeer van de ontstane situatie een kans te maken. Voor de gemeente is het dat ook, u hebt dat al ingevuld door een aantal duidelijke benoemingen. Kansen zijn er niet zomaar, je moet ze opzoeken en willen zien. Zo wil ik naar mijn toekomst kijken en niet bij de pakken neerzitten. Het is een stap terug, ik refereerde op 20 januari al aan het voorbeeld van Franciscus, om vooruit te kunnen gaan.

Om af te sluiten wil ik een beeld gebruiken dat u allen moet aanspreken omdat u net de cursus Windows 95 achter de rug hebt of er nog midden in zit. U gaf mij in januari, toen het besluit tot ontslag werd genomen, een chique schaar. Een schaar betekent in Windows knippen en wie het voor de eerste keer doet, in de overtuiging dat een tekst van de ene naar de andere plek wordt verplaatst, schrikt zich een hoedje als de tekst van het scherm verdwijnt. Kenners weten dat die tekst niet echt weg is, maar als het ware naar het tweede plan is verschoven, onzichtbaar, maar oproepbaar en beschikbaar. Je hoeft alleen maar op het plakbord te klikken om de tekst terug te halen.

Zo zal het hopelijk met mij gaan. De schaar heb ik gekregen, vandaag wordt op de knip-knop gedrukt en ik verdwijndaarmee uit beeld. Weet echter dat ik er nog ben als op de plakknop wordt geklikt.

Ik dank u voor de kansen die u gaf, de ruimte die u bood, het kader dat er was, de manier waarop u mij tegemoet trad, vooral de laatste tijd, met begrip en hartelijkheid en voor de sfeer van vertrouwelijkheid.

Wil Rutten kwam naar het stadhuis onder mijn voorganger Huub Hamelaers. Als ik dat zo zeg, klinkt dat heel gewoon, maar dat was het niet in die tijd. Ik zal mij niet in kleuren uitdrukken, laat staan in participatietemen, maar vaststaat dat de enigszins ongebruikelijke stap redelijk snel werd weggecommuniceerd. Met dat woord: "erover praten", discussie en participatie is Wil in belangrijke mate getypeerd.

Ik geef hem graag het stokje over, ik weet dat hij als geen ander mensen zal weten te binden om zo samen door te gaan. Ik wens je daarbij heel veel succes.

Ik wil je een symbolisch geschenk geven en ik heb aan allerlei gedacht: een pen, natuurlijk, maar die heb je al, maar gebruik je niet, een estafettestokje of een dirigeerstokje, maar die verwijzen te zeer naar een eenmanszaak. Het moest een verwijzing zijn naar teamspelers. Het is een violist geworden, een kunststukje, dat spreekt je sowieso aan, van een persoon die meestal in een groep speelt, soms alleen, maar dan speelt hij de eerste viool. De primus die net iets meer gelijk is dan zijns gelijken. Mag het een teken zijn van onze goede samenwerking en kameraadschap en een symbool voor de manier waarop je aan deze functie vorm gaat geven. Veel succes daarmee.

Het was fijn hier gemeentesecretaris te zijn!

Het ga u allen goed. (applaus)

Vervolgens overhandigt de heer Lutters de heer Rutten een beeldje.